

ΠΕΡΙ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ

Τοῦ κ. Α. Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ, καθηγητοῦ τοῦ Παν/στημίου Ἀθηνῶν

Ὡς Θεὸν μετὰ Θεὸν

Στὸ περασμένο μας ἄρθρο, μιλώντας γιὰ τὴ νέα εἰκονομαχία ποὺ μάχεται τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ ποὺ εἶναι ὁ ἄνθρωπος, θελήσαμε νὰ κάνουμε σαφές ὅτι γνήσια χριστιανικὴ στάση ἀπέναντι στοὺς συνανθρώπους μας εἶναι ἐκείνη ποὺ «λογίζεται πάντα ἄνθρωπον ὡς θεὸν μετὰ Θεόν». Ἐὰν ὁ ὄσιος Νεῖλος ἀποδίδει αὐτὴ τὴ στάση στὸν μοναχό, τίποτε δὲν μᾶς ἐμποδίζει νὰ υἰοθετήσουμε ὅλοι μας ἕναν τέτοιο ἀγαθὸ λογισμό καὶ νὰ τὸν κάνουμε πράξη. Ἄλλωστε, ὅπως μᾶς μνύει μέσα ἀπὸ τοὺς στίχους τοῦ Προοιμίου του ὁ ποιητὴς Γ. Θέμελης στὸ ποίημά του *Τὸ περιστερί καὶ τὰ ἐφτὰ ἀναστάσιμα θαύματα*¹:

«ὁ Ἀόρατος, ἐδῶ, στὴ Γῆ,
Εἰκονίζεται στὸ πρόσωπό μας,
Μπορεῖς, νὰ Τὸν ἀγναντέψεις μέσα
στὰ μάτια τοῦ ἄλλου
Μπορεῖς νὰ Τοῦ χαμογελάσεις μυστικά
μέσ στὸν Καθρέπτη».

Ἐμεῖς ὅμως κάνουμε πράξη τοὺς λογισμοὺς τῆς κακίας καὶ πολλὰς πράξεις μας εἶναι πονηρὲς καὶ ἀσεβεῖς καὶ πλήττουν δυστυχῶς στὴν ἐποχὴ μας εἴτε τὸν ὅλον ἄνθρωπο εἴτε ἐπὶ μέρους λειτουργίες του καὶ ὄχι μόνο.

1. Ἐκδόθηκε μετὰ τὸ θάνατο τοῦ ποιητῆ ἀπὸ τὴς ἐκδόσεις Νέα Πορεία, Θεσσαλονίκη 1977, μὲ φροντίδα τῶν παιδιῶν του.

Φαγοπότι θανάτου

Στὴς ἀρχὲς τοῦ μνηὸς προέκυψαν πάλι ἀπαγορεύσεις εἰσαγωγῆς πουλερικῶν, χοιρινοῦ καὶ βοδινοῦ κρέατος γιὰ τὴ ζῶα εἶχαν τραφεῖ μὲ τροφὲς ποὺ περιεῖχαν διοξίνες καὶ ἄλλα ἐπικίνδυνα γιὰ τὴν υἰγεία τοῦ ἀνθρώπου συστατικά. Μόλις εἶχε κατασιγάσει ὁ θόρυβος γιὰ τὴς «τρελὲς ἀγγελάδες» καὶ νὰ σου στὸν ὀρίζοντα τὰ «τρελὰ κοτόπουλα» ποὺ κυριολεκτικὰ πᾶνε νὰ μᾶς τρελάνουν. Ἀλήθεια, πόσο μπορεῖ νὰ τυφλώνει τὸ συμφέρον καὶ τὸ κέρδος τὸν ἄνθρωπο καὶ πόσο ἄστοργα καὶ μισάνθρωπα μπορεῖ νὰ συμπεριφέρεται στὸ συνάνθρωπό του!

Ὅταν, ὅμως, ἐμεῖς οἱ ἴδιοι περιφρονοῦμε αὐτὲς τὴς βασικὲς λειτουργίες, ὅπως εἶναι γιὰ παράδειγμα ἡ *διατροφή* γιὰ τὸν ἄνθρωπο, πῶς ἔχουμε τὴν ἀξίωση νὰ τὴς σεβαστοῦν οἱ ἄλλοι; Ὅταν ἡ διατροφή ἀπὸ λειτουργία ἀνάπτυξης τοῦ ὀργανισμοῦ καὶ ἀφορμὴ γιὰ κοινωνικὴ ἀναστροφή καὶ ἀνατροφή γίνεται ἀπλὸς «ἐπισιτισμός» καὶ γρήγορος ἀνεφοδιασμός καὶ τροφοδοσία σὲ στυλ φάστ φουντ (φάε-φύγε), δὲν ἔχεις τὸν καιρὸ οὔτε νὰ ἐξετάσεις οὔτε νὰ ἐλέγξεις τί τρῶς οὔτε μὲ ποιὸν τρῶς οὔτε καὶ νὰ κάνεις τὸ σταυρό σου πρὶν καὶ μετὰ, νὰ προσευχηθεῖς, δηλαδή, ἂν μήτι ἄλλο, γιὰ νὰ σὲ φυλάξει ὁ Θεὸς ἀπ' αὐτὰ ποὺ ἔφαγες... Εἶναι χαρακτηριστικοὶ οἱ τίτλοι ἐφημερίδων ποὺ ἀναφέρονταν στὸ φαινόμενο τῶν μολυσμένων τροφίμων: «Ἀπέραντο ναρκωπέδιο ἢ ἀγορὰ τῶν τροφίμων» ἢ «Φαγοπότι θανάτου»².

2. Βλ. «Ἡ Καθημερινὴ» καὶ «Τὸ Βῆμα» τῆς Κυριακῆς 6 Ἰουνίου 1999.

Οί «ἐπί-νοιεσ» καὶ ἡ «μετά-νοια»

Ποίος θὰ μᾶς προφυλάξει, ἀλήθεια, ἀπ' αὐτὸν τὸν ἀνίερο πόλεμο; Ἄν ὁ κερδῶς Ἑρμῆς ὑποβάλλει στοὺς ἀνθρώπους κερδοσκοπίες καὶ ἀθέμιτες πράξεις, ποίος ἀγγελιαφόρος θὰ φέρει τὸ μήνυμα γιὰ νὰ μᾶς γλιτώσει ἀπὸ τῆς «ἐπίνοιεσ» τῶν ἀσεβῶν αὐτῶν ἀνθρώπων; Ποίος θὰ μᾶς ὑποδείξει τί ὀφείλουμε νὰ πράξουμε σὲ τέτοιες ἐποχὲς τῆς δυσπραγίας; Θὰ εὐχόμεσταν, ὡς ἄλλος ἀγγελος, νὰ ἐμφανιζόταν ὁ ἀποσταλὴς παρὰ Θεοῦ μάρτυς Θεόδωρος ὁ Τήρων καὶ νὰ μᾶς ὑποδείξει τί νὰ κάνουμε, ὅπως παρουσιάστηκε καὶ στὸν πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Εὐδόξιο τὴν Καθαρὴ Δευτέρα τοῦ ἔτους 362 καὶ τοῦ ὑπέδειξε νὰ χορηγήσει στοὺς πιστοὺς κόλλυβα ὥστε νὰ μὴ μιανθοῦν ἀπὸ νησιίσιμες τροφὲς τῆς ἀγορᾶς, στὶς ὁποῖες εἶχαν ἀναμικθεῖ κατὰ διαταγὴ τοῦ ἀσεβέστατου βασιλέως Ἰουλιανοῦ αἵματα τῶν εἰδωλολατρικῶν θυσιῶν.

Τὸ συναξάρι τοῦ Σαββάτου τῆς πρώτης ἑβδομάδος τῶν νηστειῶν, ἀναφερόμενο στὸ διὰ τῶν Κολλύβων παράδοξον θαῦμα, ἐπιλέγει: «Διεγερθεῖς οὖν εὐθέως ὁ Πατριάρχης, καὶ τῷ πλήθει ἀναγγείλας τὰ ὀραθέντα, καὶ οὕτω διαπραξάμενος, τὸ τοῦ Χριστοῦ ποίμνιον ἀλύμαντον τῆς τοῦ ἐχθροῦ καὶ παραβάτου διετήρησεν ἐπινοίας». Ἄς εὐκνηθοῦμε, ὁ καλὸς Θεός, τοῦ Ὁποίου «ὁ ὀφθαλμὸς ὁ πάντα ὀρῶν, καὶ δρασσόμενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν, καὶ ἡμῶν τῶν δούλων αὐτοῦ ἀεὶ προμηθούμενος» νὰ φωτίσει ὅλους μας γιὰ τὸ πρακτέον³.

Γιὰ νὰ διαλυθοῦν ὅμως οἱ ἐπί-νοιεσ τῶν ἄλλων πρέπει νὰ ὑπάρξει μετά-νοια δική μας καὶ ἀλλαγὲς στὴ στάση μας ὡς πρὸς τὴ διατροφή μας. Θὰ πρέπει νὰ προβληματιστοῦμε

3 Βλ. *Τριῶδιον* Κατανυκτικόν, ἐκδ. «Φῶς» x.x., σ. 139.

ἔστω καὶ τὴν τελευταία στιγμή. Βλέπετε, ὁ κόσμος μας κινεῖται τελείως ἀντιφατικὰ σ' αὐτὸ τὸ θέμα. Κινδυνεύει ἀπὸ ἀντίθετα πράγματα. Εἴτε ὑπερτρέφεται μὲ βουλιμία καὶ γίνεται παχύσαρκος καὶ προσπαθεῖ μετὰ ν' ἀδυνατίσει μὲ αὐστηρὲς καὶ σκληρὲς δίαιτες. Εἴτε λιμοκτονεῖ ἀπὸ ἔλλειψη τροφῆς ἢ ἀνορεξία. Γαστρίμαργος καὶ λαίμαργος συμπεριφέρεται μὲ ἀκράτεια. Ἄλλες φορὲς προσπαθεῖ νὰ ἰσορροπήσει μὲ τοὺς κανόνες τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ νηστεύει ἐγκρατεῦμενος, βασιζόμενος στὴ σοφία τῶν Πατέρων του, οἱ ὁποῖοι θέσπισαν «διαιτολόγιο» τὸ ὁποῖο συνιστᾷ ἡ σύγχρονη Ἱατρικὴ χαρακτηρίζοντάς το ὡς «μεσογειακὴ δίαιτα». Ἡ στάση μας καὶ σὲ θέματα διατροφῆς δὲν συγκροτεῖται ἐρήμην τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Ἡ τελευταία καθοδηγεῖ ἀναγκαστικὰ τὶς στάσεις μας.

Ἡ «μιά ἡμέρα» νὰ γίνουν πολλῆς

Πόσο μὲ εἶχε ἐντυπωσιάσει, ἀλήθεια, ἡ στάση τοῦ Σουκῶβ στὸ μυθιστόρημα τοῦ Α. Σολζενίτσιν, *Μιά ἡμέρα τοῦ Ἰβάν Ντενίσοβιτς*⁴, στὰ θέματα τῆς τροφῆς. Ἐκεῖ, μέσα στὴν καταπίεση καὶ τὸν ἐξαναγκασμὸ ἀναπτυσσόταν ἕνα τελετουργικὸ πὺρ διατηροῦσε τὴν ἱερότητα τοῦ φαγητοῦ, ἔστω καὶ λιγοστοῦ, ἔστω καὶ σπάνιου. Κάποιες φράσεις δίνουν τὴν ποιότητα τῆς στάσεως ζωῆς του κρατούμενου πὺρ ἡ *αὐτοσυγκέντρωση* τὸν ἔκανε νὰ ἐπιβιώνει στὰ *στρατόπεδα συγκεκριμένης*.

«... Ὅταν τρῶς γρήγορα εἶναι σὰ νὰ μὴ τρῶς, θὰ πάει χαμένο τὸ ψωμί, χωρὶς νὰ σοῦ κόψει τὴν πείνα» (σ. 98). «Τὸ σωστὸ εἶναι νὰ τρῶς καὶ νὰ ἔχεις τὸ νοῦ σου μόνο σ' αὐτὸ

4. Σὲ μετάφραση Σωτήρη Πατατζῆ, Ἀθῆναι, Πάπυρος - Γραφικὰ Τέχνη: Βίπερ 1 Σειρὰ Νόμπελ, 1974. Οἱ σελίδες σὲ παρένθεση μέσα στὸ κείμενο ἀναφέρονται σ' αὐτὴ τὴν ἔκδοση.

πού τρῶς -νά, ὅπως τώρα πού δαγκώνει μικρές-μικρές μπουκίτσες, τις λιώνει με τὴ γλώσσα του, τις ρουφάει σφίγγοντάς τες στὰ μάγουλά του κι ἀμέσως βλέπεις πὼς τοῦτο δῶ τὸ μαῦρο καὶ κακοψημένο ψωμί σου φαίνεται σὰ νὰ μοσκοβολάει» (σ. 70). Θαυμάσιες σελίδες τὸν ἀναδεικνύουν σὲ ἄνθρωπο πού κατ' ἐπίγνωσιν γεύεται καὶ ἀπολαμβάνει στὴ βαθύτερη οὐσία τῆς τὴν ἱεροτελεστία του φαγητοῦ.

Ξεφεύγει ἀπ' τὸν ἑαυτό του καὶ παρατηρεῖ ἕναν γέροντα ψηλὸ τὸν Υ-81. «Μέσα ἀπ' ὅλες τοῦτες τις καμπουριασμένες πλάτες, ξεπετάγεται ἡ δική του ράχη πού εἶναι ὀρθόστητη - κι αὐτὸ σοῦ κάνει ἐντύπωση μεγάλη. Ὅταν κάθεται στὸ τραπέζι, λὲς κι ἔχει βάλει κάτι στὸν πάγκο γιὰ νὰ εἶναι πιὸ ψηλά... Τρῶει γαλήνια τὴ σούπα του, σκέτο νεροζούμι, μ' ἕνα κουτάλι ξύλινο καὶ ραγισμένο. Δὲ φέρνει τὴ μύτη του κοντὰ στὴν καρβάνα, ὅπως κάνουν ὅλοι, ἀλλὰ σηκώνει τὸ κουτάλι του ψηλά, ὡς τὸ στόμα... Τὸ ἀδυνατισμένο πρόσωπό του δὲν ἔχει κείνη τὴν ἀτομία τῶν ἀνήμπορων πού φτάνουνε στὰ γερατεία, ἀλλὰ φαίνεται σφιχτὸ καὶ δυνατό, σὰ σκαλισμένη πέτρα... Ἀπὸ τις χαρακιές καὶ τις μαῦρες ἀυλακίες τῶν χεριῶν του καταλαβαίνεις πὼς ὅλα αὐτὰ τὰ χρόνια δὲν τοῦ δόθηκε πολλές φορές ἡ εὐκαιρία νὰ βολευτεῖ κάπου. Ἔχει ὡστόσο ἕνα συνήθιο, πολὺ βαθιὰ ριζωμένο μέσα του, πού δὲν τ' ἀφήνει ποτέ: Δὲ βάζει τὸ ψωμί του, τὰ τριακόσια του γραμμάρια, πάνω στὸ βρώμικο καὶ λιγδιασμένο τραπέζι, ὅπως κάνουν ὅλοι, ἀλλὰ σ' ἕνα πανάκι, πλυμένο καὶ ξαναπλυμένο» (σ. 163-164).

Μέσα ἀπὸ τέτοιες καταστάσεις καὶ στάσεις ζωῆς μπορεῖ νὰ ξεπηδήσει ἕνας *βαθὺς σεβασμὸς* γιὰ τὴν ἴδια τὴ ζωὴ καὶ γιὰ ὅλα ἐκεῖνα πού τὴν συντηροῦν· καὶ *μία ἀπαίτηση*, νὰ τὰ σεβαστοῦν καὶ οἱ ἄλλοι. Μὲ μία ἀπὸ βάθους καρδίας ἐπίκληση: Χριστὲ ὁ Θεός, εὐλόγησον τὴν βρῶσιν καὶ τὴν πόσιν τῶν δούλων σου!

Εἰς Ὑγείαν;

Ἔργο τοῦ Βαρθολομαίου Παπαδαντωνάκη, ἀπὸ τὴν ἔκθεσή του στὴ Γκαλερί Titanium στὶς 29 Μαΐου 1991.